

ZAŠTITA PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU U REPUBLICI HRVATSKOJ S OSOBITIM OSVRTOM NA PROBLEM OKONČANIH PREDMETA

Iva Perin Tomičić,
asistentica – znanstvena novakinja
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 342.722(497.5:4-67EU)
Ur.: 13. prosinca 2006
Pr.: 24. svibnja 2007.
Pregledni znanstveni članak

U radu se analiziraju najbitniji stavovi Europskog suda za ljudska prava u svezi s povredom prava na suđenje u razumnom roku te povredom prava na djelotvorno pravno sredstvo protiv nerazumno dugog trajanja postupka. Posebno se razmatraju najvažniji hrvatski slučajevi pred Europskim sudom za ljudska prava te se kritički promišljaju rješenja Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 1999. i 2002. godine. Razrađuju se i odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Iz presuda Europskog suda za ljudska prava razvidno je da danas u Republici Hrvatskoj ne postoji učinkovito pravno sredstvo protiv nerazumno dugog trajanja postupaka koji su okončani. Autorica razlaže moguća rješenja o promjeni prakse Ustavnog suda i/ili promjeni Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 2002. godine kako bi se spriječile daljnje moguće negativne presude Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Republiku Hrvatsku. Donošenjem novog Zakona o sudovima 2005. godine, nadležnost za odlučivanje o povredi prava na suđenje u razumnom roku proširuje se na redovne i specijalizirane sudove te autorica analizira navedenu problematiku i nudi moguća rješenja.

Ključne riječi: *Europski sud za ljudska prava, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, razumni rok, djelotvorno pravno sredstvo, okončani predmeti, Ustavni sud RH, Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH, ustavna tužba, Zakon o sudovima.*

I. Uvod

Ostvarivanjem punopravnog članstva u Vijeću Europe 6. studenoga 1996. godine Republika Hrvatska preuzela je obvezu ratifikacije Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu Konvencija)¹. Konvencija je ratificirana Zakonom o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola 1., 4., 6., 7. i 11. uz Konvenciju². Ministar vanjskih poslova RH položio je ratifikacijske isprave kod Glavnog tajnika Vijeća Europe 5. studenoga 1997. godine te je od tog dana Konvencija na snazi u RH.³

Značaj Konvencije utvrđen je čl. 140. Ustava Republike Hrvatske koji glasi: “Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.”⁴

Činom polaganja ratifikacijske isprave kod Glavnog tajnika Vijeća Europe, Konvencija je postala dijelom unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, čime je otvoren put svim pojedincima pod jurisdikcijom RH, žrtvama povrede prava priznatih u Konvenciji ili dodatnim protokolima, pred Europski sud za ljudska prava.

Uvjeti dopuštenosti takvih pojedinačnih zahtjeva propisani su čl. 35. Konvencije. Kao jedan od uvjeta dopuštenosti (čl. 35. st. 1.) navodi se “iscrpljenost svih raspoloživih domaćih pravnih sredstava, u skladu s općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i unutar razdoblja od šest mjeseci od dana donošenja konačne odluke.” Svaki zahtjev koji ne udovoljava tom uvjetu Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Sud) će odbaciti kao nedopušten, a svoju odluku o nedopuštenosti može donijeti u svakom stadiju postupka.⁵

Odredba koja propisuje potrebu iscrpljenosti domaćeg pravnog puta zaštite, prije podnošenja zahtjeva Sudu, odražava opće načelo međunarodnog prava koje je zasnovano na uvjerenju da državi treba osigurati svaku moguću priliku da ispravi kršenje svojih međunarodnih obveza vlastitim pravnim putovima prije nego što je podvrgnuta međunarodnom ispitivanju i/ili nadzoru.⁶ Tek u

¹ Izmijenjena praksa Vijeća Europe danas predviđa pristupanje Konvenciji kao jedan od uvjeta za prijam u članstvo. Vidi Vajić, Nina: Europski sud za ljudska prava, Zbornik PFZ, 49, 3-4, 1999, str. 489.

² NN-MU 18/97.

³ Čl. 59. st. 3. Konvencije glasi: “Za svaku potpisnicu koja je naknadno ratificira Konvencija stupa na snagu na dan polaganja njezine isprave o ratifikaciji.”

⁴ Pročišćeni tekst Ustava RH objavljen je 7. svibnja 2001.- NN 41/01. i 55/01. (ispravak).

⁵ Čl. 35. st. 4. Konvencije.

⁶ Gomien, Donna: Kratki vodič kroz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, Vijeće Europe, Organizator, Zagreb, 1996, str. 151.

slučaju kada državna tijela u tomu ne uspiju, postoji mogućnost da zahtjev međunarodnom sudu, u ovom slučaju Europskom sudu za ljudska prava, bude dopušten. U velikom broju slučajeva, država "otklanja" kršenje prava određenom naknadom, budući da samo kršenje prava ne može biti uklonjeno s povratnim djelovanjem. To znači da se dopustivost zahtjeva pred Europskim sudom za ljudska prava zasniva na načelu supsidijarnosti.⁷

Pravilo o iscrpljivanju domaćeg pravnog puta zaštite nalaže da je podnositelj zahtjeva iscrpio samo ona pravna sredstva koja mu u domaćem pravnom sustavu stoje na raspolaganju (ne samo u teoriji, već i u praksi),⁸ a koja su pritom i učinkovita. Radi li se o dostupnom i učinkovitom sredstvu, Sud odlučuje od slučaja do slučaja uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja. Sud učinkovitim pravnim sredstvom, u smislu čl. 13. Konvencije,⁹ smatra samo ono koje sprječava navodnu povredu ili nastavak iste ili pak osigurava primjerenu naknadu za svaku povredu koja je već počinjena¹⁰ te podnositelju istog osigurava razuman izgled za uspjeh.¹¹ Pri tomu valja napomenuti da učinkovitost pravnog sredstva ne ovisi o sigurnosti povoljnog učinka za podnositelja.¹² Dodatno, čl. 13. Konvencije ne ide tako daleko da jamči pravno sredstvo u nacionalnim pravnim sustavima koje bi omogućilo preispitivanje sukladnosti nacionalnih propisa s odredbama Konvencije pred nadležnim domaćim tijelima.¹³

S obzirom na blisku povezanost čl. 13. i čl. 35. st. 1. Konvencije, Sud primjenjuje iste kriterije i pri odlučivanju o dopustivosti zahtjeva.¹⁴ U svakom slučaju, iscrpljenost pravnog sredstva koje ne omogućuje uspostavu narušene ravnoteže, odnosno ne omogućuje povrat u prijašnje stanje, nije uvjet za dopustivost zahtjeva Sudu. Smisao postojanja čl. 13. Konvencije je omogućavanje pojedincima otklanjanje njihovih Konvencijom zajamčenih prava na nacionalnom nivou, a prije pokretanja međunarodnog mehanizma zaštite pred Sudom.¹⁵ Iako se ustavna tužba u tradicionalnoj pravnoj znanosti smatra izvanrednim pravnim sredstvom, Sud u pravilu, kada se radi o državama koje poznaju institut ustavne tužbe, traži i okončanje ustavnosudskog postupka kako bi odlučivao o meritumu.¹⁶

⁷ *Selmouni protiv Francuske* (GC), br. 25803/94, § 74, ECHR 1999-V. Sve odluke Europskog suda za ljudska prava nalaze se na internetskoj stranici <http://www.echr.coe.int/ECHR>.

⁸ Vidi *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, § 38, ECHR 2001-VIII.

⁹ Čl. 13. Konvencije glasi: "Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom...".

¹⁰ Vidi *Kudla protiv Poljske* (GC), br. 30210/96, § 158, ECHR 2000-XI.

¹¹ Vidi *Akdivar i ostali protiv Turske*, presuda od 16.09.1996., Reports of Judgments and Decisions 1996-IV, § 68.

¹² Vidi *Kudla protiv Poljske* (GC), br. 30210/96, § 157, ECHR 2000-XI.

¹³ Vidi *Kudla protiv Poljske* (GC), br. 30210/96, § 151, ECHR 2000-XI.

¹⁴ Vidi *Mifsud protiv Francuske* (dec.) [GC], br. 57220/00, § 15, ECHR 2002-VIII.

¹⁵ Collected Edition of the "Travaux Préparatoires" of the European Convention on Human Rights, vol. II, str. 485. i 490. i vol. III, str. 651.

¹⁶ Detaljnije o problematici vidi Goranić, Ivana: Ustavna tužba kao uvjet za podnošenje tužbe Europskoj komisiji i Sudu za ljudska prava, *Vladavina prava*, 2, 3-4, 1998, str. 23-44.

U ovom se radu proučavaju slučajevi pred Sudom protiv Republike Hrvatske u kojima se podnositelji zahtjeva pozivaju na povredu prava na suđenje u razumnom roku zajamčenog čl. 6. st. 1.¹⁷ te na povredu prava na djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na nerazumno dugo trajanje postupka što jamči čl. 13.¹⁸ Konvencije. U svim tim predmetima Sud u biti odlučuje o djelotvornosti ustavne tužbe u odnosu na duljinu postupka u dva navrata.¹⁹ Prvo, o tome odlučuje u fazi prethodnog ispitivanja zahtjeva dok odlučuje o dopustivosti zahtjeva. Svaki put kada u tom stadiju postupka nađe da ustavna tužba nije podnesena prije zahtjeva Sudu, Sud neće odbaciti zahtjev ako ustanovi da se ista ne može smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u odnosu na nerazumno dugo trajanje postupka. Drugi put Sud odlučuje o istom pitanju kada odlučuje o meritumu, pa u skladu sa svojom pozitivnom odlukom o dopustivosti zahtjeva, nalazi i povredu čl. 13. Konvencije.

Cilj je ovog rada ispitati predstavlja li ustavna tužba u Republici Hrvatskoj, a u svjetlu odluka Europskog suda za ljudska prava, odgovarajuće i učinkovito pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupaka pred nadležnim nacionalnim sudovima i u tom smislu, posebno, mora li podnositelj zahtjeva protiv Republike Hrvatske podnijeti ustavnu tužbu Ustavnom sudu RH kako njegov zahtjev Europskom sudu ne bi bio odbačen prilikom prethodnog ispitivanja iscrpljenosti domaćeg pravnog puta zaštite. Pritom, posebice ispituju se odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 1999. godine te odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 2002. godine u svjetlu odluka Europskog suda za ljudska prava, s jedne strane te odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske s druge strane. S obzirom, na nažalost poznatu situaciju u hrvatskom sudstvu i njegovu neučinkovitost, a osobito u odnosu na Konvencijom i Ustavom zajamčeno pravo na suđenje u razumnom roku, donose se moguća rješenja *de lege ferenda* kako bi se udovoljilo uvjetima koje po tom pitanju postavlja Konvencija, odnosno kako bi se spriječile daljnje negativne presude Suda protiv Republike Hrvatske.²⁰

Donošenjem novog Zakona o sudovima 2005. godine u Republici Hrvatskoj nadležnost za odlučivanje o povredi prava na suđenje u razumnom roku proširena je na redovne i specijalizirane sudove, dok je nadležnost Ustavnog

¹⁷ Čl. 6. st. 1. Konvencije glasi: "Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj...".

¹⁸ Vidi *supra* bilj. 9.

¹⁹ Doduše, u novijim slučajevima protiv Republike Hrvatske (vidi npr. *Debelić protiv Hrvatske*, br. 2448/03, § 3, 12.10.2006.; *Camasso protiv Hrvatske*, br. 15733/02, § 3, 13.01.2005.; *Jelavić-Mitrović protiv Hrvatske*, br. 9591/02, § 3, 13.01.2005.; *Freimann protiv Hrvatske*, br. 5266/02, § 3, 24.06.2004.), Sud je temeljem čl. 29. st. 3. Konvencije odlučio odlučivati o dopustivosti i meritumu zahtjeva istovremeno. Navedena odredba glasi: "Odluka o dopuštenosti donosi se odvojeno, osim ako Sud, u iznimnim slučajevima, odluči drukčije."

²⁰ Za podatke o sudovima, broju sudaca, opterećenju sudova, broju i trajanju postupaka u Hrvatskoj, kao i u nekim drugim zemljama Vijeća Europe, vidi Uzelac, Alan: Efikasnost pravosuđa u europskom kontekstu: usporedba funkcioniranja europskih pravosudnih sustava, Zbornik PFZ, 55, 3-4, 2005, str. 1101-1136.

suda RH zadržana samo iznimno. Na kraju rada razlažu se rješenja koja donosi novi Zakon o sudovima i moguće implikacije koje iz toga proizlaze za Republiku Hrvatsku pred Europskim sudom za ljudska prava, kao i za pravo svih osoba na zaštitu njihovog prava na suđenje u razumnom roku. Pri tomu osobita pozornost pridaje se pitanju zaštite prava na suđenje u razumnom roku kod predmeta koji su već okončani budući da je iz presuda Europskog suda za ljudska prava razvidno da je to jedino preostalo područje prava na zaštitu na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj koje još nije u skladu s Konvencijom.

II. Razdoblje bez odgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj

Činjenica je da je tek Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske od 1999. godine u hrvatske unutarnje propise, (pored Konvencije) uvedena odredba po kojoj, u određenim slučajevima (vidi *infra*), postoji mogućnost podnositelju ustavne tužbe istu podnijeti i prije nego što je iscrpio sva raspoloživa pravna sredstva, što inače predstavlja uvjet za podnošenje ustavne tužbe, u slučaju kada se radi o povredi Konvencijom zajamčenog prava na suđenje u razumnom roku. Naime, Ustavni zakon o Ustavnom sudu iz 1991. godine nije sadržavao takvu odredbu i bilo je nužno, radi zadovoljenja prava zajamčenog Konvencijom, pristupiti izmjeni Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.

Međutim, razdoblje nepostojanja odgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj, a što jasno proizlazi i iz presuda Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, odnosi se i na vrijeme važenja odredbi Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske od 29. rujna 1999. godine. Čl. 59. st. 4. istog zakona propisivao je da "Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije negoli je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice". Tako je Ustavni sud u tom razdoblju odlučivao o pokretanju postupka povodom ustavne tužbe temeljem navedenog članka slijedeći vlastitu diskrecijsku ocjenu.

U predmetu **Horvat protiv Hrvatske**²¹ Europski sud po prvi put odlučuje o tome može li se ustavna tužba iz čl. 59. st. 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 1999. godine smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u odnosu na duljinu postupka pred nacionalnim sudom. Podnositeljica zahtjeva podnijela je Sudu svoj zahtjev 20. travnja 1999. godine tvrdeći da, protivno čl. 6. st. 1. Konvencije, građanski postupak kojeg je ona pokrenula nije bio okončan u razumnom roku te da protivno čl. 13. Konvencije, nije imala na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu tog postupka. Vlada RH poziva Sud da odbije zahtjev podnositeljice jer ista nije prethodno iscrpila domaća pravna sredstva, pozivajući se

²¹ *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, ECHR 2001-VIII.

osobito na to da podnositeljica zahtjeva nije podnijela ustavnu tužbu na temelju čl. 59. st. 4. Ustavnog zakona. Vlada također smatra da je, osim ustavne tužbe, a u smislu djelotvornog pravnog lijeka kojeg je podnositeljica zahtjeva trebala iscrpiti prije podnošenja svog zahtjeva Sudu, podnositeljica zahtjeva mogla zatražiti ubrzanje postupka od strane predsjednika suda koji je odlučivao u njenom predmetu, kao i od strane Ministarstva pravosuđa RH.²² Sud, na temelju svoje prakse o podjeli tereta dokaza prilikom razmatranja je li podnositeljica zahtjeva iscrpio-la domaći pravni put zaštite, poziva Vladu države koja je navodno povrijedila jedno od prava zajamčenih Konvencijom, a koja se poziva na to da određena pravna sredstva nacionalnog pravnog poretka nisu iscrpljena, da uvjeri Sud da su ista učinkovita, bila podnositelju-ici zahtjeva na raspolaganju u teoriji i praksi u relevantno vrijeme, tj. da je to pravno sredstvo podnositelju-ici zahtjeva bilo dostupno, da je moglo ispraviti povrede u odnosu na prigovore podnositelja-ice zahtjeva i da je nudilo razumne izgleda za uspjeh. Tek tada se teret dokaza prebacuje na podnositelja-icu zahtjeva pa je na njemu/njoj dokazati da je pravno sredstvo na koje se poziva Vlada bilo doista iscrpljeno ili je iz nekog razloga bilo nedostavno i nedjelotvorno u osobitim okolnostima predmeta ili pak da su postojale posebne okolnosti zbog kojih su on/ona bili oslobođeni tog uvjeta. U predmetu Horvat protiv Hrvatske Sud primjećuje kako se smatra da je postupak na temelju čl. 59. st. 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu pokrenut samo ako Ustavni sud, nakon prethodnog ispitivanja tužbe, odluči dopustiti je. Iz toga proizlazi, smatra Sud, da iako osoba o kojoj se radi može podnijeti ustavnu tužbu izravno Ustavnom sudu, “formalno pokretanje takvog postupka ovisi o diskrecijskoj ocjeni suda” (“Ustavni sud iznimno **može**²³...”). Nadalje, da bi stranka mogla podnijeti ustavnu tužbu na temelju ove odredbe, moraju se ispuniti dva kumulativna uvjeta. Prvo, treba doći do grube povrede ustavnih prava podnositelja zahtjeva na temelju činjenice da u razumnom roku nije donesena nikakva odluka i drugo, mora postojati rizik nastupa teških i nepopravljivih posljedica za podnositelja zahtjeva. Sud primjećuje da su “izrazi poput “grube povrede” te “teške i nepopravljive posljedice” podložni raznim i širokim tumačenjima”. Kako bi dokazala djelotvornost ustavne tužbe po čl. 59. st. 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu u odnosu na duljinu postupka, Vlada je Sudu dostavila samo jedan predmet u kojem je Ustavni sud donio odluku. Prema mišljenju Suda, “samo jedan predmet kojeg je navela Vlada nije dostatan kako bi se pokazalo kako postoji ustaljena nacionalna sudska praksa koja bi dokazala djelotvornost ovog pravnog sredstva” te Sud donosi odluku da se ustavna tužba temeljem čl. 59. st. 4. “ne može s dovoljnom razinom sigurnosti smatrati

²² U pojedinim predmetima (*Crnojević protiv Hrvatske*, br. 71614/01, 21.10.2004.; *Aćimović protiv Hrvatske*, br. 61237/00, ECHR 2003-XI; *Varičak protiv Hrvatske*, br. 78008/01, 21.10.2004.; *Freimann protiv Hrvatske*, br. 5266/02, 24.06.2004.) Vlada RH tvrdila je da, protivno čl. 35. st. 1., podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva domaća pravna sredstva, budući da nisu podnijeli prijedlog za ocjenu ustavnosti spornih zakona (u konkretnim slučajevima se radilo o dva zakona o izmjenama Zakona o obveznim odnosima). Sud je u svim navedenim slučajevima utvrdio da prijedlog za ocjenu ustavnosti tih zakona ne predstavlja pravno sredstvo koje treba iscrpiti.

²³ Podcrtala I.P.T.

djelotvornim pravnim sredstvom u ovom predmetu”. Sud također smatra da ostala sredstva koja navodi Vlada, kao što je zahtjev predsjedniku nadležnog suda ili pak Ministarstvu pravosuđa da ubrzaju postupak, “predstavljaju tek hijerarhijski poziv”, odnosno ništa drugo nego obavijest nadzornom tijelu s prijedlogom da upotrijebi svoje ovlasti ako smatra da je to primjereno. Stoga Sud smatra da u Republici Hrvatskoj ne postoji stvarno pravno sredstvo koje bi omogućilo osobi žaliti se zbog predugog trajanja postupka te odlučuje da je Vladin prigovor koji se temelji na neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava neosnovan. Odlučujući o duljini postupka, Sud ispituje samo razdoblje koje spada u njegovu nadležnost, a to je razdoblje od 5. studenoga 1997. godine (dan kad je Konvencija stupila na snagu u odnosu na RH), uzimajući u obzir i stanje predmeta na taj dan²⁴ pa do dana podnošenja zahtjeva²⁵. Sud uvijek ocjenjuje razumnost duljine postupka u svjetlu svih okolnosti predmeta i imajući na umu kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, a to su osobito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i nadležnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu.²⁶ Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Sud nalazi povredu čl. 6. st. 1. Konvencije. Sud također nalazi, pozivajući se na već iznesene stavove prilikom prethodnog ispitivanja dopustivosti zahtjeva, povredu čl. 13. Konvencije. Konačnu presudu Sud donosi 26. srpnja 2001. godine.

Prema odredbi čl. 46. Konvencije, visoke ugovorne strane (države potpisnice) obvezuju se da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke, a nadzor nad izvršenjem konačnih presuda povjeren je Odboru ministara.²⁷ Prema čl. 41. Konvencije, Sud će, prema potrebi, ako utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci. Pravedna naknada dosuđuje se u novcu i uključuje materijalnu, nematerijalnu štetu te troškove. Sud također utvrđuje rok u kojem je tužena država obvezna podnositelju zahtjeva isplatiti dosuđenu naknadu.

Povređa prava zaštićenih Konvencijom može biti uzrokovana, kao što je to slučaj u predmetu Horvat protiv Hrvatske, postojanjem određenog propisa koji nije u skladu s Konvencijom, odnosno nepostojanjem odgovarajućeg propisa. U takvim slučajevima, od tužene države se očekuje intervencija u nacionalno zakonodavstvo i/ili promjena sudske prakse, kako bi se spriječile eventualne buduće povrede Konvencije. Ovakve mjere predstavljaju samu bit i smisao

²⁴ Vidi *Styranowski protiv Poljske*, presuda od 30.10.1998., Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII, § 46.

²⁵ Bitno je napomenuti da Sud ubraja i postupak revizije pred Vrhovnim sudom u duljinu trajanja postupka. Vidi npr. *Debelić protiv Hrvatske*, br. 2448/03, § 20-22, 26.05.2005. i *Jelavić-Mitrović protiv Hrvatske*, br. 9591/02, § 28, 13.01.2005.

²⁶ Vidi *Pélissier i Sassi protiv Francuske* [GC], br. 25444/94., § 67, ECHR 1999-II.

²⁷ O pravnim učincima odluka Suda vidi npr. Maričić, Domagoj: Završetak postupka i pravni učinci presuda Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatska pravna revija*, 2, 1, 2002, str. 100-105.; Lukina Karajković, Lidija: Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, *Zbornik PFZ*, 53, 2, 2003, str. 407-419.

postojanja strasbourškog mehanizma zaštite ljudskih prava. Kao što je već navedeno, nadzor nad izvršenjem konačnih presuda u nadležnosti je Odbora ministara. Postavlja se pitanje koje mjere ima Odbor na raspolaganju u slučaju nepoštivanja presuda Suda od strane država potpisnica. Radi se zapravo o metodama političkog i diplomatskog pritiska na određenu državu kako bi ona ispunila svoje obveze, kojima se i samovoljno podvrgnula. Brojni su primjeri intervencije država članica u vlastito nacionalno zakonodavstvo, potaknute presudama Suda. Slučaj Horvat protiv Hrvatske i konačna presuda Suda u ovom predmetu bila je poticaj vlastima Republike Hrvatske da izmijene Ustavni zakon o Ustavnom sudu iz 1999. godine, a posebice njegove odredbe čl. 59. st. 4. Slijedom navedenog, Izmjene i dopune Ustavnog zakona o Ustavnom sudu objavljene su u NN 29/02 (stupio na snagu 15. ožujka 2002. godine), dok pročišćeni tekst Ustavnog zakona o Ustavnom sudu objavljen je u NN 49/02.²⁸ U međuvremenu došlo je i do promjene Ustava RH²⁹ te je novim čl. 29. propisano da "Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela..."³⁰

III. Razdoblje djelomične odgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj

Razdoblje u kojem tek djelomično postoji zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj smatra se vremenski period od stupanja na snagu novog Ustavnog zakona o Ustavnom sudu 15. ožujka 2002. godine, pa sve do danas.

Novim čl. 63. UZUS-a³¹ ukinuto je obilježje iznimnosti ustavne tužbe zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku ("Ustavni sud će³² pokrenuti postupak..."). Također je određeno da će Ustavni sud, u slučaju usvajanja

²⁸ U ovom radu autorica se služi numeracijom članaka u skladu s pročišćenim tekstom UZUS-a od 3. svibnja 2002. godine (NN 49/02.).

²⁹ Odluka o proglašenju promjene Ustava RH od 9. studenoga 2000. (NN 113/97.).

³⁰ Sadašnji čl. 29. Ustava RH (NN 41/01.- pročišćeni tekst, NN 55/01. (ispravak)).

³¹ "Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.

U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela podnositelja. Rok za donošenje akta počinje teći idućeg dana od dana objave odluke Ustavnog suda u "Narodnim novinama".

U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava koju je sud učinio kada o pravima i obvezama podnositelja ili o sumnji ili optužbi zbog njegova kažnjivog djela nije odlučio u razumnom roku. Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu."

³² Podcrtala I.P.T.

ustavne tužbe, odrediti nadležnom sudu rok u kojem mora donijeti meritornu odluku³³ te odrediti primjerenu naknadu podnositelju ustavne tužbe zbog povrede njegova (sada) Ustavom zajamčenog prava na suđenje u razumnom roku. *Supra* navedene nove odredbe Ustava i UZUS-a dovele su ubrzo do promjene stajališta i prakse Europskog suda za ljudska prava.

III.1. Zaštita prava na suđenje u razumnom roku kod postupaka koji su u tijeku

Nakon novih promjena Europski sud po prvi put odlučuje u predmetu **Slaviček protiv Hrvatske**³⁴. Zahtjev je podnesen 10. svibnja 2002. godine. Podnositelj zahtjeva prigovara na temelju čl. 6. st. 1. Konvencije zbog dužine tri građanska postupka, kao i na temelju čl. 13. Konvencije navodeći da nema na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u odnosu na dužinu postupka. Sud smatra da su čl. 63. UZUS-a iz 2002. godine uklonjene prepreke koje su bile odlučne kada je Sud ustanovio da bivši čl. 59. st. 4. ne udovoljava svim zahtjevima da bi predstavljao učinkovito pravno sredstvo u odnosu na dužinu postupka. Nadalje kaže da je, iako Ustavni sud RH nije još donio niti jednu odluku nakon uvođenja novog sredstva, izričaj čl. 63. UZUS-a iz 2002. godine “dovoljno jasan te da ukazuje da je on posebno zamišljen radi obraćanja problemu prekomjerne dužine postupka pred domaćim tijelima”. Sud također navodi da u skladu s novom odredbom UZUS-a, svatko tko smatra da postupak o njegovim građanskim pravima i obvezama ili radi optužbe zbog kaznenog djela protiv njega, nije dovršen u razumnom roku, može podnijeti ustavnu tužbu, a da Ustavni sud mora istu ispitati te ukoliko nađe da je ista osnovana, mora odrediti rok za donošenje meritorne odluke i odrediti naknadu zbog prekomjerne duljine postupka. Iz tih razloga Sud smatra da je ustavna tužba pravno sredstvo koje podnositelj treba iscrpiti kako bi udovoljio čl. 35. st. 1. Konvencije, a koji glasi: “Sud može razmatrati predmet samo nakon što su iscrpljena sva raspoloživa domaća pravna sredstva, u skladu s općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i unutar razdoblja od šest mjeseci od dana donošenja konačne odluke.”. Sud naglašava da je *supra* navedeni zakon stupio na snagu 15. ožujka 2002. godine, a da je zahtjev u ovom slučaju podnesen nakon tog datuma, točnije 10. svibnja 2002. godine. Što se tiče podnositeljevog prigovora na temelju čl. 13. Konvencije, Sud ponavlja da novi čl. 63. UZUS-a predstavlja učinkovito pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka. Stoga Sud odbacuje prigovor podnositelja zahtjeva na temelju čl. 6. st. 1. Konvencije, prema čl. 35. st. 1. i 4. Konvencije radi neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, a

³³ Zanimljivo je da Ustavni sud, u pravilu, nema povratnu informaciju donose li nadležni sudovi odluke u roku koji im je Ustavni sud odredio (Vidi Trgovac, Sanja: Novija praksa Ustavnog suda u svezi s ustavnim tužbama podnijetim prije iscrpljenog pravnog puta, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 11, 2004, str. 324.

³⁴ *Slaviček protiv Hrvatske*, br. 20862/02, ECHR-2002-VII.

podnositeljev zahtjev na temelju čl. 13. Konvencije odbacuje u skladu s čl. 35. st. 3. i 4. jer je očito neosnovan³⁵.

U slučaju **Nogolica protiv Hrvatske**³⁶, podnositelj podnosi zahtjev Europskom sudu 17. rujna 2001. godine, dakle nekoliko mjeseci prije stupanja na snagu UZUS-a kojim se uvodi novi čl. 63. Podnositelj zahtjeva prigovara prema čl. 6. st. 1. Konvencije zbog dužine dva građanska postupka, te prema čl. 13. Konvencije da nema na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u odnosu na prigovor na dužinu postupaka. Prilikom prethodne ocjene o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava (čl. 35. st. 1. Konvencije) Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva nije podnio ustavnu tužbu po čl. 63. UZUS-a te da je isti podnio zahtjev Sudu 17. rujna 2001. godine, dok je zakon koji propisuje učinkovito pravno sredstvo na njegov prigovor prema čl. 6. st. 1. Konvencije donesen 15. ožujka 2002. godine. Stoga postavlja pitanje, prema čl. 35. st. 1. Konvencije, može li se tražiti od podnositelja zahtjeva da iscrpi to pravno sredstvo prije nego što se ispita njegov prigovor. Iako Sud o pitanju jesu li iscrpljena domaća pravna sredstva redovno odlučuje s obzirom na trenutak kada mu je zahtjev podnesen,³⁷ "ovo pravilo ima izuzetaka koji mogu biti opravdani posebnim okolnostima svakog pojedinačnog predmeta". U velikom broju slučajeva protiv Italije (vidi npr. Brusco protiv Italije, br. 69789/2001, ECHR 2001-IX), Sud je smatrao da su postojale posebne okolnosti koje su opravdavale odstupanje od općeg pravila. Sud nalazi da "ovaj predmet ima puno sličnosti sa navedenim talijanskim predmetima te da brojni elementi govore u prilog primjene pravila izuzetka i u ovom slučaju". Stoga Sud "u svjetlu svih okolnosti i podsjećajući na supsidijarni karakter mehanizma Konvencije" smatra da se podnositelj zahtjeva prvo mora obratiti Ustavnom sudu RH s prigovorom prema čl. 63. UZUS-a. Nadalje odbacuje prigovor podnositelja zahtjeva na temelju čl. 6. st. 1. Konvencije, prema čl. 35. st. 1. i 4. Konvencije radi neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, a podnositeljev zahtjev na temelju čl. 13. Konvencije odbacuje u skladu s čl. 35. st. 3. i 4. jer je očito neosnovan.

U predmetima Slaviček protiv Hrvatske i Nogolica protiv Hrvatske, Sud je, dakle, utvrdio da je ustavna tužba iz čl. 63. UZUS-a iz 2002. djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupaka koji su još u tijeku u Republici Hrvatskoj.

³⁵ Navedena odredba čl. 35. st. 3. glasi: "Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju čl. 34. koji smatra inkompatibilnim s odredbama Konvencije i dodatnih protokola, očito neosnovanim ili zloupotrebom prava na podnošenje zahtjeva.". St. 4. navedenog članka propisano je sljedeće: "Sud će odbaciti svaki zahtjev koji smatra nedopuštenim na temelju ovoga članka. Takva odluka može biti donesena u bilo kojem stadiju postupka.".

³⁶ *Nogolica protiv Hrvatske*, br. 77784/01, ECHR 2002-VIII.

³⁷ Vidi *Baumann protiv Francuske*, br. 33592/96, § 60, ECHR 2001-V.

III.2. Zaštita prava na suđenje u razumnom roku kod okončanih predmeta

III.2.1. Razvoj problema neodgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku kod okončanih predmeta

U predmetu **Šoć protiv Hrvatske**³⁸ Sud je trebao utvrditi primjenjuje li se čl. 63. UZUS-a i na postupke koji su već okončani. Ispitujući njegovu jezičnu formulaciju, zaključuje kako ona “nije dovoljno jasna da bi mogla otkloniti svaku dvojbu o tome da se on primjenjuje na postupke koji su već okončani”. Vlada, u skladu s pravilom o teretu dokazivanja,³⁹ u ovom predmetu nije dostavila Sudu nikakvu odluku koja bi ukazivala na to da Ustavni sud prihvaća odlučivati o pitanju prekomjerne duljine postupaka koji su već okončani. Naprotiv, iz obrazloženja odluke Ustavnog suda od 20. studenoga 2002. godine, br. U-III A-1535/2002, jasno je da je Ustavni sud zauzeo stav kako se čl. 63. ne primjenjuje na situacije kada je postupak već okončan.⁴⁰ Stoga sud zaključuje “da se ne može utvrditi da čl. 63. predstavlja pravno sredstvo za duljinu takvih postupaka”. Slijedom toga, Sud odbacuje prigovor Vlade o neiscrpljivanju domaćeg pravnog puta zaštite. Sud u ovom predmetu ne nalazi povredu čl. 6. st. 1. Konvencije, jer zaključuje da se “podnositelj zahtjeva nemarno odnosio prema rješavanju svog predmeta te da je ponašanje podnositelja zahtjeva prouzročilo takva odugovlačenja da se, unatoč određenim razdobljima neaktivnosti za koje se vlasti mogu smatrati odgovornima, ukupna duljina postupka ne može smatrati prekomjernom”. Što se tiče podnositeljevog prigovora temeljem čl. 13. Konvencije, tj. da nije imao djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu građanskih postupaka koje je pokrenuo, Sud kaže da “unatoč odredbama čl. 13. kad ih se uzima doslovno, postojanje stvarne povrede neke druge odredbe Konvencije nije preduvjet za primjenu čl. 13.”. Nadalje podsjeća kako je prilikom odlučivanja o tome da li je podnositelj zahtjeva iscrpio sva domaća pravna sredstva, već utvrdio kako čl. 63. UZUS-a ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na postupke koji su već okončani. Budući da je Sud našao utvrđenim da podnositelj zahtjeva nije imao na raspolaganju niti bilo koje drugo djelotvorno pravno sredstvo, drži da je u ovom predmetu došlo do povrede čl. 13. Konvencije.

³⁸ *Šoć protiv Hrvatske*, br. 47863/99, 09.05.2003. Podnositelj zahtjeva prigovarao je temeljem čl. 6., st. 1. Konvencije i temeljem čl. 13. Konvencije.

³⁹Vidi *supra Horvat protiv Hrvatske*.

⁴⁰ Ustavni sud je u ovom predmetu donio rješenje kojim odbacuje ustavnu tužbu navodeći u obrazloženju *inter alia*: “Ustavna tužba podnijeta je temeljem odredbe čl. 63. st. 1. Ustavnog zakona...Ustavni sud je utvrdio da je u slučaju podnositelja ustavne tužbe iscrpljen pravni put u smislu odredbi čl. 62. st. 1. I 2. Ustavnog zakona jer je sudski postupak pravomoćno okončan...S obzirom da iz navedenih razloga ne postoje pretpostavke navedene u čl. 63. st. 1. Ustavnog zakona za odlučivanje o podnesenoj ustavnoj tužbi, na temelju čl. 32. Ustavnog zakona, riješeno je kao u izreci.”.

Novim Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu izmijenjen je i čl. 59. st. 1. UZUS-a iz 1999.⁴¹ Novi čl. 62. st. 1. glasi: "Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu."⁴² Pitanje djelotvornosti ustavne tužbe iz čl. 62. st. 1. u odnosu na duljinu postupka postavilo se Europskom sudu za ljudska prava u slučaju **Camasso protiv Hrvatske**.⁴³ Podnositelj zahtjeva prigovarao je nerazumnoj duljini kaznenog postupka koji se vodio protiv njega temeljem čl. 6. st. 1. Konvencije. I u ovom slučaju, kao i u predmetu Šoć, radilo se o već okončanom postupku. Budući je Sud u spomenutom slučaju odlučio da čl. 63. UZUS-a ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupaka koji su već okončani, Vlada RH je u slučaju Camasso promijenila taktiku. Naime, prigovorila je dopustivosti podnositeljevog zahtjeva, navodeći da je isti propustio podnijeti ustavnu tužbu temeljem čl. 62. UZUS-a zbog nerazumne duljine kaznenog postupka koji se vodio protiv njega. Sud primjećuje da se Vlada nije pozvala niti na jedan slučaj hrvatskog pravosuđa u kojem se pojedinac žalio na nerazumnu duljinu postupka temeljem čl. 62. UZUS-a, a koji je "za posljedicu imao sprečavanje nerazumnog trajanja postupka odnosno njegovog daljnjeg trajanja ili pak naknadu za već nastalo nerazumno dugo trajanje postupka". Iz tih razloga Sud odbacuje prigovor Vlade te odlučuje da se ustavna tužba temeljem čl. 62. UZUS-a ne može smatrati djelotvornim pravnim lijekom u ovom slučaju. Ulazeći u meritum, Sud nalazi povredu čl. 6. st. 1. Konvencije.

U slučaju **Debelić protiv Hrvatske**,⁴⁴ podnositelj zahtjeva prigovara temeljem čl. 6. st. 1. zbog nerazumne duljine građanskog postupka kao i na temelju čl. 13. Konvencije navodeći da ustavna tužba iz čl. 63. UZUS-a koju je podnio zbog njegova Ustavom zajamčenog prava na suđenje u razumnom roku, nije bila učinkovita, budući je Ustavni sud istu odbacio jer je u međuvremenu (nakon podnošenja ustavne tužbe, a prije konačne odluke Ustavnog suda)

⁴¹ Čl. 59. st. 1. glasio je:

"Svaka fizička i pravna osoba može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da joj je odlukom sudbene, upravne vlasti, ili drugih tijela koje imaju javne ovlasti, povrijeđeno jedno od njenih Ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina."

⁴² Čl. 59. st. 2. i st. 3. ostaju neizmijenjeni u pogledu sadržaja te pod novom numeracijom glase:

Čl. 62. st. 2.: "Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen."

Čl. 62. st. 3.: "U stvarima u kojima je dopušten upravni spor, odnosno revizija u parničnom ili izvanparničnom postupku, pravni put je iscrpljen nakon što je odlučeno i o tim pravnim sredstvima."

⁴³ *Camasso protiv Hrvatske*, br. 15733/02, 13.01.2005.

⁴⁴ *Debelić protiv Hrvatske*, br. 2448/03, 26.05.2005.

Vrhovni sud donio svoju odluku. Vlada prigovara dopustivosti zahtjeva jer je podnositelj zahtjeva propustio podnijeti ustavnu tužbu temeljem čl. 62. UZUS-a. Sud ponavlja da niti ustavna tužba temeljem čl. 62. niti ona temeljem čl. 63. UZUS-a ne predstavljaju djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka kod slučajeva koji su već okončani. Slijedom navedenog, Sud nalazi povredu čl. 6. st. 1. te povredu čl. 13. Konvencije.

Poučeni primjerom predmeta Horvat protiv Hrvatske i njenog utjecaja na izmjenu Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH, postavlja se pitanje kakvog će odjeka negativna presuda u odnosu na Republiku Hrvatsku u predmetima Soć, Camasso i Debelić protiv Hrvatske imati u Republici Hrvatskoj. Naime, iz presuda Suda potpuno je razvidno da u Republici Hrvatskoj ne postoji djelotvorno pravno sredstvo protiv nerazumnog trajanja postupaka kada se radi o već okončanim predmetima. Hoće li Ustavni sud mijenjati svoju praksu ili će ponovo doći do izmjena Ustavnog zakona o Ustavnom sudu kako bi se udovoljilo uvjetima Konvencije, odnosno spriječile daljnje negativne presude Suda u odnosu na Republiku Hrvatsku?

III.2.2. Modeli rješenja problema neodgovarajuće zaštite prava na suđenje u razumnom roku kod okončanih predmeta

III.2.2.1. Nova izmjena Ustavnog zakona o Ustavnom sudu ili promjena prakse Ustavnog suda

Imajući na umu dosadašnju praksu Europskog suda za ljudska prava, određeni broj stručnjaka vidi izlaz u pristupanju ponovnoj izmijeni Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Činjenica je da se postavlja pitanje smislenosti promjena u zakonodavstvu svaki put kada strasburški Sud donese negativnu odluku u odnosu na Republiku Hrvatsku. Pritom se ima na umu, prije svega, poštovanje načela pravne sigurnosti, koje se stalnim promjenama u zakonodavstvu svakako dovodi u pitanje. Zbog toga, drži drugi krug stručnjaka, čije mišljenje dijeli autorica, i na temelju šire interpretacije spornih odredaba UZUS-a, moglo bi se utvrditi kršenje prava na suđenje u razumnom roku i dosuditi novčana naknada i kada je postupak dovršen.

Kao primjer predmeta u kojem je Ustavni sud odstupio od dotadašnje prakse navodi se njegova odluka broj U-III-A-905/2003. od 5. svibnja 2004. godine.⁴⁵ Podnositeljica je podnijela ustavnu tužbu 13. ožujka 2003. godine, navodeći kao njen temelj čl. 63. UZUS-a, a radi duljine parničnog postupka koji se vodio pred Općinskim sudom u Zagrebu i Županijskim sudom u Zagrebu, smatrajući da je time povrijeđeno njeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku. Županijski sud u Zagrebu izvijestio je Ustavni sud da je u konkretnom predmetu donio presudu 20. svibnja 2003. godine. Na dan donošenja presude Županijskog suda u Zagrebu postupak pred Ustavnim sudom još nije bio okončan. Prema dotadašnjoj praksi, u slučaju donošenja sudske presude prije okončanja

⁴⁵ Odluke Ustavnog suda nalaze se i na internetskoj stranici Ustavnog suda: www.usud.hr.

ustavnosudskog postupka pokrenutog temeljem čl. 63. st. 1. Ustavnog zakona, Ustavni sud odbacivao je ustavne tužbe po osnovi čl. 32. Ustavnog zakona, s obrazloženjem da su prestale postojati pretpostavke za odlučivanje o biti stvari, jer je sudska odluka u međuvremenu donesena. Prema stajalištu Ustavnog suda, navodeći posebne okolnosti slučaja u ovom predmetu, "ispunile su se pretpostavke za preispitivanje navedene ustavnosudske prakse u svjetlu činjenica i okolnosti nastalih u pravnom poretku Republike Hrvatske nakon što su ustavne tužbe, podnesene temeljem čl. 63. Ustavnog zakona, postale djelotvorno sredstvo pravne zaštite ustavnog prava na donošenje sudskih odluka u razumnom roku, zajamčenog čl. 29. st. 1. Ustava". Ustavni sud u tom smislu utvrđuje da se sve veći broj sudskih odluka donosi nakon podnošenja ustavnih tužbi zbog nerazumne duljine sudskih postupaka, a prije okončanja postupaka pred Ustavnim sudom. Stoga, tumači Ustavni sud, "obveza je Ustavnog suda da svoju dosadašnju praksu preispita u svjetlu navedenih novonastalih činjenica i okolnosti s ciljem unapređenja zaštite ustavnog prava zajamčenog čl. 29. st. 1. Ustava, koje obuhvaća i pravo stranke da joj se prizna primjerena naknada za povredu ustavnog prava koja je učinjena i traje sve do dana podnošenja ustavne tužbe". Sukladno navedenom, iznosi Ustavni sud u obrazloženju svoje odluke, "u skladu je s načelom vladavine prava da u primjeni čl. 63. Ustavnog zakona Ustavni sud ispituje eventualnu povredu ustavnog prava na donošenje sudske odluke u razumnom roku, nastalu u razmatranom pravno relevantnom razdoblju koje prema čvrstoj i ustaljenoj ustavnosudskoj praksi završava danom podnošenja ustavne tužbe, kao samostalnu povredu, neovisno o tome je li sudska odluka ipak donesena prije no što je okončan sam ustavnosudski postupak".

Dakle, primjećuje se da je Ustavni sud u navedenoj odluci promijenio svoju dotadašnju praksu te da sada meritorno odlučuje i o ustavnim tužbama podnijetim na temelju čl. 63., st. 1. UZUS-a neovisno o tomu je li sudska odluka ipak donesena nakon podnošenja ustavne tužbe, a prije okončanja postupka pred Ustavnim sudom.

Međutim, kao što je *supra* već navedeno, Ustavni sud i dalje odbacuje svaku ustavnu tužbu podnijetu na temelju čl. 63., st. 1. UZUS-a ako je nadležni sud donio odluku kojom je meritorno odlučio o pravima i obvezama podnositelja prije podnošenja ustavne tužbe.⁴⁶ Europski sud za ljudska prava, ispitujući jezičnu formulaciju navedenog članka, zaključuje kako ona "nije dovoljno jasna da bi mogla otkloniti svaku dvojbu o tome da se on primjenjuje na postupke koji su već okončani" te poziva Vladu RH da podastre odluke Ustavnog suda iz kojih je vidljivo da se čl. 63. UZUS-a primjenjuje i na već okončane postupke.⁴⁷ Slijedom navedenog, čini se da bi sama promjena ovakve restriktivne prakse Ustavnog suda (a time i mogućnost Vlade da Sudu dostavi predmete iz kojih je razvidno da Ustavni sud ustavnom tužbom iz čl. 63. UZUS-a pruža zaštitu na pravo na suđenje u razumnom roku i kod već okončanih predmeta) bila dovoljna

⁴⁶ Vidi npr. odluku Ustavnog suda br. U-III-A-1270/2003. od 18. lipnja 2004.

⁴⁷ Vidi *supra* Šoć protiv Hrvatske.

kako bi se u pogledu tog pitanja otklonile daljnje negativne odluke Suda u odnosu na Republiku Hrvatsku.

Iz odluka Suda proizlazi i da temelj za ustavnu tužbu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku kod postupaka koji su već okončani može biti i čl. 62. UZUS-a, barem što se tiče njegove jezične formulacije. Ustavnu tužbu temeljem čl. 62., st. 1. podnositelj može podnijeti u roku od 30 dana računajući od dana primitka odluke.⁴⁸ Usvoji li Ustavni sud takvu ustavnu tužbu, po postojećim odredbama UZUS-a,⁴⁹ Ustavni sud u svojoj odluci utvrđuje neustavnost osporavanog akta, navodeći u izreci ustavno pravo koje je podnositelju tim aktom povrijeđeno. Smatra se da bi i u takvom slučaju Ustavni sud morao podnositelju ustavne tužbe odrediti naknadu⁵⁰ zbog povrede njegovog ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, kao što je to zajamčeno čl. 63. st. 3. UZUS-a. Naime, kao što je već *supra* navedeno, da bi se određeno pravno sredstvo moglo smatrati učinkovitim u smislu čl. 13. Konvencije, ono mora omogućiti primjerenu naknadu za povredu koja je već počinjena.⁵¹ Međutim, iz postojeće odredbe čl. 63. UZUS-a potpuno je razvidno da Ustavni sud može primjerenu naknadu odrediti samo podnositelju čiju ustavnu tužbu je isti usvojio temeljem čl. 63. UZUS-a.

Iz navedenog proizlazi da bi, u slučaju da se Ustavni sud odluči za čl. 62. UZUS-a kao pravni temelj za ustavnu tužbu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku kod već okončanih predmeta, trebalo ipak intervenirati i u odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Stoga, čini se, da promjena prakse Ustavnog suda glede postojećeg čl. 63. UZUS-a predstavlja optimalno rješenje.

III.2.2.2. Proširenje nadležnosti za odlučivanje o povredi prava na suđenje u razumnom roku

Potaknut ogromnim porastom broja predmeta u proteklih pet godina, Ustavni je sud utvrdio na sjednici održanoj 24. veljače 2005. godine Izvrješće Hrvatskom saboru.⁵² U tom Izvrješću, između ostalog, očitovao se i o problematici vezanoj za pravo na suđenje u razumnom roku. Naime, promatrajući statistiku Ustavnog suda, razvidno je da od svih ustavnosudskih predmeta najbrže raste broj onih u svezi s pravom na suđenje u razumnom roku. Tako su 2000. godine zaprimljene 64 ustavne tužbe zbog povrede tog prava, a 2004. zaprimljeno ih je 923. U 2004. godini, ustavne tužbe zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku dosegle su udio od više od 18 posto od ukupnog broja svih ustavnosudskih predmeta. Također treba imati na umu da je Ustavni sud iz ranijih godina prenio u 2005. godinu 965 neriješenih ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. Zbog činjenice da se pred hrvatskim sudovima nalaze brojni

⁴⁸ Čl. 64. UZUS-a.

⁴⁹ Čl. 76. st. 3. UZUS-a.

⁵⁰ Ta naknada bi se trebala isplaćivati na teret državnog proračuna, jednako kao i naknada predviđena čl. 63. st. 3. UZUS-a.

⁵¹ Vidi *supra* Kudla protiv Poljske.

⁵² U-X/835/2005.

neriješeni predmeti, jedino je moguće očekivati i daljnji progresivni porast broja ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Imajući na umu veliku opterećenost Ustavnog suda uopće, a osobito njegovu opterećenost navedenim ustavnim tužbama, lako se može dogoditi da i sam Ustavni sud postane još jedna karika u lancu kršenja prava na suđenje u razumnom roku. U svom Izvješću smatra da je “prijeko potrebno da redoviti i specijalizirani sudovi sudjeluju u utvrđivanju povreda prava na suđenje u razumnom roku, određivanju rokova u kojima se mora okončati sudski postupak te određivanju primjerene naknade za pretrpljenu povredu”. Slijedom navedenog, napominje da je “Zakonom o sudovima potrebno urediti postupak zaštite prava na suđenje u razumnom roku, a da bi Ustavni sud morao ostati nadležan za odlučivanje tek nakon što stranke iskoriste sva sredstva zaštite tog prava pred nadležnim sudovima, zbog čega bi trebalo pristupiti i izmjeni postojećeg ili eventualno donošenju novog Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.”

Neki autori smatraju da Ustavni sud nije dio sudbene vlasti Republike Hrvatske te da je kontrola obveze da se “pravično i u razumnom roku odluči” o tužbenom zahtjevu od strane sudova, oduzeta sudbenoj vlasti i izravno stavljena u nadležnost Ustavnog suda.⁵³ Postavljaju stoga pitanje “nije li zakonodavac, propisujući odredbu čl. 63. UZUS-a, gurnuo Ustavni sud neustavno u krug sudbene vlasti, kao sud trećeg ili četvrtog stupnja?”⁵⁴ Naime, državna vlast u Republici Hrvatskoj ustrojena je na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu vlast, a Ustavni sud se ne svrstava niti u jednu od te tri državne vlasti, već mu je Ustavom dano “posebno mjesto međuvlasti koja ih nadzire”.⁵⁵

Slijedom navedenog Izvješća USRH-e Saboru RH te u okviru širih nastojanja da se svakomu omogućiti da o njegovim obvezama i pravima odluči zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud u razumnom roku, u Republici Hrvatskoj je nedavno došlo do izmjene nadležnosti za odlučivanje o povredi prava na suđenje u razumnom roku. Naime, Sabor RH donio je novi Zakon o sudovima (u daljnjem tekstu: ZS) 9. prosinca 2005. godine te je isti stupio na snagu 29. prosinca 2005. godine.⁵⁶ Dok je do tog datuma o povredi prava na suđenje u razumnom roku odlučivao Ustavni sud povodom ustavne tužbe, sada o istom pitanju odlučuju redovni i specijalizirani sudovi temeljem čl. 27., 28. i 158. st. 2. ZS-a. Ustavni sud i nadalje ostaje nadležan u ovoj pravnoj problematici, ali samo u slučaju da je do povrede prava na suđenje u razumnom roku došlo tijekom trajanja postupka pred Vrhovnim sudom RH. I sam ZS sada propisuje (čl. 4.): “Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.”

⁵³ Vidi Vuković, Milan: Problemi i posljedice u svezi s čl. 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Hrvatska pravna revija*, 5, 2005, str. 2.

⁵⁴ Vidi Crnić, Jadranko: Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Zbornik PFZ*, 52, 2, 2002, str. 277.

⁵⁵ *Ibid*, str. 283.

⁵⁶ NN 150/05.

Čl. 27. st. 1. ZS-a propisano je da “stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku”. Tako će, temeljem navedene odredbe, ako je do povrede prava na suđenje u razumnom roku došlo u sudskom postupku pred općinskim sudom, nadležan za odluku o zahtjevu biti mjesno nadležni županijski sud. Za odluku o zahtjevu o istom pravnom pitanju, u slučaju da je do povrede prava došlo pred trgovačkim sudom, nadležan će biti Visoki trgovački sud, a ako je do povrede došlo pred prekršajnim sudom, nadležan za odluku o zahtjevu bit će Visoki prekršajni sud. Vrhovni sud bit će nadležan ako je do povrede prava na suđenje u razumnom roku došlo tijekom postupka pred županijskim sudom, Visokim trgovačkim sudom, Upravnim sudom ili pred Visokim prekršajnim sudom. Kao što je *supra* napomenuto, u slučaju da je do povrede prava na suđenje u razumnom roku došlo pred Vrhovnim sudom, nadležan za odluku o zahtjevu bit će Ustavni sud.

Tako čl. 27. st. 2. propisuje sljedeće: “Ako se zahtjev odnosi na postupak koji je u tijeku pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske ili Upravnim sudom Republike Hrvatske, o zahtjevu će odlučiti Vrhovni sud Republike Hrvatske.” Dok je pitanje nadležnosti Vrhovnog suda za odluku o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u slučaju kad je do povrede došlo pred navedenim sudovima opravdano, čini se problematična nomotehnička distinkcija između prvog i drugog stavka navedenog članka. Naime, za razliku od drugog stavka, u prvom nije propisano da se zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku mora odnositi na sudski postupak koji je u tijeku. S obzirom na to da se radi o identičnom postupku u oba slučaja, a razlika je samo u sudskim instancama, ne čini se opravdanim primjena različitih kriterija. Stoga, čini se, radi se o očitoj nomotehničkoj pogrešci zakonodavca.⁵⁷ Drugo je pitanje intencije zakonodavca. Naime, nije jasno je li zakonodavac imao namjeru dodijeliti i strankama čiji su postupci već okončani pravo na podnošenje zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, što bi se dalo zaključiti analizirajući samo odredbu prvog stavka čl. 27. S druge strane, odredba drugog stavka jasno naznačuje da se zahtjev može podnijeti jedino ako je sudski postupak na koji se isti odnosi još u tijeku. S obzirom na problematiku pravne zaštite protiv nerazumne duljine sudskih postupaka koji su već okončani i na niz presuda Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kojima je isti utvrdio da Republika Hrvatska nema učinkovito pravno sredstvo protiv nerazumne duljine već okončanih predmeta (vidi npr. *supra* navedene presude u slučaju Šoć i Camasso) te da ni Ustavni sud RH do ovog trenutka nije našao izlaz iz ovog procijepa, čini se da bi čl. 27. trebalo tumačiti na način da se on odnosi i na one sudske

⁵⁷ U ovom radu navode se samo neka otvorena pitanja koja se nameću kao posljedica nedorečenosti odredaba ovog zakona. Vidi i Crnić, Jadranko: O bespućima nekih odredbi novog Zakona o sudovima, Informator, br. 5425, 4.3.2006., str. 8-13.

postupke koji su već okončani. Pritom, smatra se da je nužno potrebna i promjena dosadašnje prakse Ustavnog suda u pogledu primjene čl. 63. UZUS-a na već okončane predmete.

Čl. 27. st. 3. propisano je da je postupak odlučivanja o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku hitan. Iako bi nadležni sud, odlučujući o zahtjevu, mogao donijeti svoju odluku u obliku rješenja kojim se zahtjev usvaja, odbija ili odbacuje, čl. 28. st. 2., propisan je samo slučaj u kojem se zahtjev usvaja: "Ako sud iz čl. 27. ovoga Zakona utvrdi da je zahtjev podnositelja osnovan, odredit će rok u kojem sud pred kojim je postupak u tijeku mora odlučiti o pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo podnositelja zahtjeva, te odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegovog prava na suđenje u razumnom roku." Čl. 28. st. 2. propisano je i da se naknada isplaćuje iz državnog proračuna u roku tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za isplatu. Ove odredbe odgovaraju odredbama čl. 63. st. 2. i 3. UZUS-a. Međutim, čl. 63. st. 2. UZUS-a izričito je propisano da rok za donošenje akta koji određuje Ustavni sud nadležnom sudu počinje teći idućeg dana od dana objave odluke Ustavnog suda u Narodnim novinama. S obzirom da ZS-a nije određen trenutak od kojeg se računa rok u kojem nadležni sud mora donijeti odluku u glavnom postupku, mišljenja smo da bi rok trebao početi teći prvog dana nakon dostave rješenja tom sudu.

ZS-a nisu propisane pretpostavke za usvajanje, odbijanje te odbacivanje zahtjeva. Mišljenje autorice je da bi sud koji je nadležan za odlučivanje o zahtjevu trebao isti ocjenjivati po kriterijima Europskog suda za ljudska prava, tj. Ustavnog suda RH. Tako bi nadležni sud trebao prilikom odlučivanja o opravdanosti zahtjeva razmatrati sve okolnosti slučaja, a posebice postupanje suda nadležnog u glavnoj stvari, ponašanje podnositelja zahtjeva i njen eventualan doprinos trajanju postupka, značenje postupka za podnositelja zahtjeva te složenost sudskog postupka.

Pravo na žalbu regulirano je čl. 28. st. 3.: "Protiv rješenja o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku može se u roku od 15 dana podnijeti žalba Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske žalba nije dopuštena ali se može pokrenuti ustavna tužba.". Postavlja se pitanje aktivne legitimacije na podnošenje ove žalbe. Ovdje je bitno napomenuti da u postupku o ustavnoj tužbi utemeljenoj na čl. 63. UZUS-a, Ustavni sud ne traži očitovanje RH putem Državnog odvjetništva. Budući da RH nije stranka u postupku rješavanja zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, pravo na podnošenje žalbe protiv prvostupanjskog rješenja nadležnog suda ne pretpostavlja i pravo Republike Hrvatske na podnošenje iste. Analogno iznesenom zaključku, RH ne bi imala pravo niti na podnošenje ustavne tužbe protiv rješenja Vrhovnog suda.

Ostaje i otvoreno pitanje pravne prirode postupka za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, naime radi li se o parničnom ili izvanparničnom postupku? Zakonom o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) propisano je da "sudovi po pravilima parničnog postupka raspravljaju i odlučuju u sporovima o

osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom nije za neke od tih sporova određeno da u njima sud rješava po pravilima kojega drugog postupka". Budući da ZS-a nije regulirano pitanje pravne prirode postupka o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, slijedeći slovo zakona moglo bi se doći do zaključka da bi se i taj postupak trebao voditi po pravilima parničnog postupka. Međutim, takav stav bi doveo do vođenja parnice u parnici, a imajući na umu da je ZS-a propisano da se radi o hitnom postupku, posljedice bi bile katastrofalne. Stoga, jedino logično rješenje koje se nameće je da se ovaj adhezijski postupak treba voditi prema pravilima izvanparničnog postupka.

U praksi će se javiti situacije kada niži sud, čija se duljina postupka ispituje, donese odluku prije nego što je nadležni viši sud odlučio o zahtjevu za zaštitu prava protiv nerazumne duljine sudskog postupka. Sukladno praksi Ustavnog suda,⁵⁸ nadležni viši sud bi i u tom slučaju trebao meritorno riješiti o zahtjevu, odnosno odlučiti je li podnositelju povrijeđeno njegovo pravo na suđenje u razumnom roku te u slučaju utvrđene povrede odrediti primjerenu naknadu. Jasno je da izreka rješenja nadležnog suda u tom slučaju ne bi sadržavala nalog nižem sudu da u određenom roku mora donijeti odluku. Budući da ZS predviđa dva stupnja zaštite prava na suđenje u razumnom roku, u prvostupanjskom rješenju nadležnog suda trebala bi biti sadržana i pouka o pravnom lijeku.

IV. Zaključak

Od trenutka ostvarivanja punopravnog članstva u Vijeću Europe i ratifikacije Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Republika Hrvatska ulaže velike napore kako bi zadovoljila Konvencijom propisane standarde zaštite. Glede zaštite prava na suđenje u razumnom roku, takva nastojanja ogledaju se prvenstveno unošenjem tog prava u Ustav Republike Hrvatske. Usljedile su i dvije izmjene Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, a pozitivni pomaci očituju se, prije svega, u praksi Europskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv Republike Hrvatske. I novim Zakonom o sudovima naš zakonodavac pokazuje intenciju osiguranja i poboljšanja mehanizma zaštite prava na suđenje u razumnom roku.

Tako je novim Zakonom o sudovima teret osiguranja prava na suđenje u razumnom roku ravnomjernije raspoređen na više sudskih razina. Nadležnost za odlučivanje o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku proširena je na redovne i specijalizirane sudove. Ustavni sud i dalje zadržava dio nadležnosti u svezi sa zaštitom prava na suđenje u razumnom roku, ali samo onda ako je do povrede prava došlo pred Vrhovnim sudom RH.

⁵⁸ Vidi *supra* obrazloženu odluku Ustavnog suda U-III-A-905/2003. od 05. svibnja 2004. godine.

I u mnogim drugim europskim državama redovni sudovi, a u određenim slučajevima i tijela državne uprave, sudjeluju u ostvarivanju i zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (Austrija, Italija, Španjolska, Portugal i Poljska).⁵⁹ Time se u bitnoj mjeri rasterećuje Ustavni sud, a uključivanjem redovnih i specijaliziranih sudova u osiguranje zaštite prava na suđenje u razumnom roku jača se i svijest o važnosti tog ustavnog prava.

U tom smislu autorica pozdravlja intenciju zakonodavca i rješenja koja donosi novi ZS. Međutim, detaljna analiza odredaba ovog zakona ukazuje na brojne nedorečenosti i propuste. Tako odredbe ZS-a o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku ostavljaju niz otvorenih pitanja jer ne daju jasna postupovna određenja. Ovakvo nomotehničko rješenje od strane zakonodavca ostavlja sudskoj praksi tešku zadaću.

Kao što je već napomenuto, iz presuda Europskog suda za ljudska prava potpuno je razvidno da u Republici Hrvatskoj ne postoji djelotvorno pravno sredstvo protiv nerazumnog trajanja postupaka kada se radi o već okončanim predmetima. Stoga autorica predlaže promjenu prakse Ustavnog suda RH glede postojećeg čl. 63. UZUS-a. Također smatra da bi i odredbe novog Zakona o sudovima (čl. 27.) trebalo tumačiti na način da se i one primjenjuju i na već pravomoćno okončane predmete. Time bi se spriječile daljnje izgledne negativne presude Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Republiku Hrvatsku glede postojanja djelotvornog pravnog sredstva u odnosu na nerazumnu duljinu već okončanih postupaka.

⁵⁹ Detaljnije vidi Potočnjak, Željko: Zaštita prava na suđenje u razumnom roku – neki prijedlozi za unapređenje hrvatskog sustava na temelju stranih iskustava, *Hrvatska pravna revija*, 5, 4, 2005, str. 1-15. i Grdinić, Elica: Mehanizmi zaštite prava na suđenje u razumnom roku – komparativni prikaz, *Hrvatska pravna revija*, 5, 2, 2005, str. 1-6.

Summary

PROTECTION OF THE RIGHT TO TRIAL IN A REASONABLE TIME IN THE REPUBLIC OF CROATIA WITH A SPECIAL EMPHASIS ON THE PROBLEM OF DECIDED CASES

This paper analyses the most important standpoints of the European Court of Human Rights in relation to violation of the right to trial in a reasonable time and violation of the right to an effective legal remedy against unreasonably long trial. Special attention is given to the most important Croatian cases before the European Court of Human Rights as well as to critical analysis of the relevant provisions of the Constitutional Law on Constitutional Court of 1999 and 2002. An analysis of decisions of the Constitutional Court of the Republic of Croatia related to protection of the right to trial in a reasonable time is given. It is quite obvious from the European Court's decisions that there is presently no effective legal remedy against unreasonably long trial in the Republic of Croatia if the proceedings have already been finalized. The author demonstrates possible solutions, that consist of either revision of case-law of the Constitutional Court or revision of the Constitutional Law on the Constitutional Court of the Republic of Croatia, or in both, and that would prevent future possible negative judgments of the European Court of Human Rights in relation to the Republic of Croatia. The 2005 Law on Courts broadens the competence of regular and specialized courts enabling them to decide on violation of the right to trial in a reasonable time. The author therefore analyses these issues as well and offers possible solutions.

Key words: *European Court of Human Rights, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, reasonable time, effective legal remedy, decided cases, Constitutional court of the Republic of Croatia, Constitutional Law on the Constitutional Court of the Republic of Croatia, constitutional complaint, Law on Courts.*

Zusammenfassung

**SCHUTZ DES RECHTS AUF EINE RICHTSVERHANDLUNG
INNERHALB ANGEMESSENER FRIST IN DER REPUBLIK
KROATIEN UNTER BESONDERER BERÜCKSICHTIGUNG
DES PROBLEMS DER ABGESCHLOSSENEN
VERFAHRENSGEGENSTÄNDE**

In der Arbeit werden die wichtigsten Auffassungen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte in Verbindung mit der Verletzung des Rechts auf eine Gerichtsverhandlung in angemessener Frist sowie die Verletzung des Rechts auf ein wirksames Rechtsmittel gegen unangemessen lange Dauer des Verfahrens analysiert. Besonders werden die wichtigsten kroatischen Fälle vor dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte und die Lösungen des Verfassungsgesetzes über das Verfassungsgericht von 1999 und 2002 kritisch betrachtet. Es werden auch Entscheidungen des Verfassungsgerichts der Republik Kroatien über den Schutz des Rechts auf eine Gerichtsverhandlung in angemessener Frist bearbeitet.

Aus den Urteilen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte wird ersichtlich, dass in der Republik Kroatien kein effektives Rechtsmittel gegen unangemessen lange Dauer eines Verfahrens, dass abgeschlossen, ist besteht. Die Autorin legt mögliche Lösungen für eine eventuelle Veränderung der Praxis des Verfassungsgerichts dar und/oder eine Veränderung des Verfassungsgesetzes über das Verfassungsgericht der Republik Kroatien von 2202, um weitere negative Urteile des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte hinsichtlich der Republik Kroatien zu verhindern. Durch die Verabschiedung des neuen Gesetzes über Gerichte wird die Zuständigkeit für Entschlüsse über die Verletzung des Rechts auf eine Gerichtsverhandlung in angemessener Frist auf ordentliche und Spezialgerichte ausgedehnt, so dass die Autorin die angeführte Problematik analysiert und mögliche Lösungen anbietet.

Schlüsselwörter: *Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte, Europäische Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten, angemessene Frist, abgeschlossene Verfahrensgegenstände, wirksames Rechtsmittel, Verfassungsgericht der Republik Kroatien, Verfassungsgesetz über das Verfassungsgericht der Republik Kroatien, Verfassungsklage, Gesetz über Gerichte.*

Sommario

TUTELA DEL DIRITTO AD UNA RAGIONEVOLE DURATA DEL PROCESSO IN CROAZIA CON PARTICOLARE ATTENZIONE AL PROBLEMA DEI PROCEDIMENTI CONCLUSI

Nel contributo si analizzano le prese di posizioni più significative della Corte europea per i diritti dell'uomo con riguardo alla violazione del diritto ad un processo di ragionevole durata ed alla violazione del diritto allo strumento processuale più efficace avverso l'irragionevole durata del processo. In particolare, si valutano i casi croati più significativi comparsi avanti alla Corte europea per i diritti dell'uomo e si valutano in chiave critica le soluzioni proposte dalla Legge costituzionale sulla Corte costituzionale del 1999 e del 2002. Si esaminano, altresì le decisioni della Corte Costituzionale croata in tema di tutela del diritto ad un processo di ragionevole durata. Dalle sentenze della Corte europea per i diritti dell'uomo si evince che ad oggi in Croazia non esiste uno strumento legale efficace contro l'irragionevole durata dei procedimenti conclusi. L'autrice analizza le possibili soluzioni circa l'eventuale modifica dell'orientamento della Corte costituzionale e/o la modifica della legge costituzionale sulla Corte costituzionale croata del 2002 al fine di evitare ulteriori sentenze negative della Corte europea per i diritti dell'uomo nei confronti della Repubblica di Croazia. Con l'entrata in vigore nel 2005 della nuova legge sui tribunali, la competenza decidere in merito alla violazione del diritto ad un processo di durata ragionevole si allarga anche ai tribunali ordinari e speciali; alla luce di ciò, l'autrice esamina la sopra citata questione e offre possibili soluzioni.

Parole chiave: *Corte europea per i diritti dell'uomo, Convenzione europea per i diritti dell'uomo e delle libertà fondamentali, durata ragionevole, strumento giuridico efficace, procedimenti conclusi, Corte costituzionale della Repubblica di Croazia, Legge costituzionale sulla Corte costituzionale della Repubblica di Croazia, ricorso costituzionale, Legge sui tribunali.*

